

ГИМНАЗИЈА

РАЗРЕД: ПРВИ

СМЈЕР: СВИ СМЈЕРОВИ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРАВОСЛАВНА ВЈЕРОНАУКЕ

Годишњи број часова: 36

Седмични број часова: 1

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Сврха проучавања Православне вјеронауке у васпитно-образовном систему јесте да се пружи општи поглед на свијет и живот у духу православног предања и искуства вјере, тј. да се настави са васпитањем у православној вјери, предању и религијском учењу и искуству Православне Цркве. Дакле, кроз наставу Православне вјеронауке се слободно остварује развијање самосвјесне, слободне и христолике личности, одговорне пред Богом и Црквом, као духовном заједницом којој припадају, гдје се не гради само вјерски, већ и морални, те културолошко-социолошки развој младе личности.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Наставак васпитања и образовања у области духовно-вјерског живота, са посебним освртом на православну хришћанску вјеру којој припадају;
- Да ученици постану добро и правилно информисани у складу с њиховим духовним и интелектуалним узрастом, те да се у оквиру породице уводе у практичан хришћански живот;
- Развијање осјећаја личне одговорности и самосвјесне обавезе, да би се могли правилно опредијелити према добру и злу као основним моралним категоријама;
- Остваривање просвећене, слободне, православно-црквене личности, те културолошко-социолошки зреле особе, усмјерене на тајну Божју, богољубље и човјекољубље као модел морално-етичког бивствовања.
- Развијање правилног односа према породици и друштву, према људима који другачије живе, мисле и вјерују.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Посебни циљеви наставе Православне вјеронауке су да се код ученика првенствено развије љубав према Богу, да се у њима образује истински људски лик и образ и да се припреме за активан хришћански живот у Цркви. Богословска основа Православне вјеронауке, односно вјерскога васпитања и образовања, јесте поучавање о Богу као Светој Тројици. Бог је Отац, Син и Свети Дух, заједница личности која се заснива на љубави. Богочовјечанска заједница, тј. заједница Бога и човјека, је испуњена у личности Господа Исуса Христа, а сада се остварује у Светој Литургији и осталим Светим тајнама, заједничком учешћу свих чланова Цркве. Црква се у свијету приказује као литургијска заједница, односно Тијело Христово, што подразумева заједницу свих у Христу. Такође, предањски и искуствено, циљ васпитања Православне вјеронауке јесте образовање у божанском образу и подобију Христовом и само обожење као коначни циљ људског живота. Овакав приступ је увијек савремен и даје смисао православном васпитању као савременском и вјечном човјековом назначењу. Читав смисао васпитања у православљу и Православној вјеронауци као школском предмету јесте да се ученици, као дјеца Божја, оспособе за примање благодати Божје, кроз дјелатно учествовање у Светом богослужењу и Светим тајнама у којима сам Бог дјелује као Васпитач, Педагог и Учитељ. Сумирано, примарни смисао Православне вјеронауке је да изгради ученика као личност молитвено усмјерену према Богу, која тежи концепту светости.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ

1. Свето откривење
2. Тајна Цркве
3. Свете тајне и Света Литургија
4. О посту и празницима

Наставна тема: Свето откривење			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - објасни смисао и могућности богопознања;	Ученик ће: - анализира улогу и значај Светог откривења у животу и спасењу;	Предмет: Српски језик и књижевност	Тема: Књижевност старог вијека

- појасни значај Господњег оваплоћења - доласка и мисије Спаситеља; - препозна значај Светог предања и процијени улогу и значај Светога писма у животу Цркве; - објасни како се Бог открива у Старом, а како у Новом завјету; - процијени важност учешћа у Светим тајнама, кроз које заједничаримо са Богом.	- користи Свето писмо Старог и Новог завјета као богооткривену књигу; - утврди да се Бог открива људима на различите начине кроз читаву људску историју; - дефинише важност учешћа вјерних у Светим тајнама кроз које остварујемо заједницу са Богом.	Географија	Опште физичкогеографске одлике земље
		Ликовна култура	Умјетност праисторије и старих цивилизација
		Култура религије	Култура религија (предмет, циљеви и задаци); Шта религија јесте? ((не)могућност дефинисања религије); Структура и функције религије (вјерски дискурс и религијска пракса); Типови религија (критеријуми за успостављање разлика међу религијама)
		Историја	Праисторија – првобитна људска заједница; Старе културе и цивилизације
		ВРОЗ	Култура и слободно вријеме

Наставна тема: Тајна Цркве			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна улогу Духа Светог у Цркви Старог и Новог Завјета; - објасни значај Цркве као заједнице љубави Бога и човјека; - препозна Господа Исуса Христа као Главу и оснивача Цркве; - разумије настанак Цркве силаском Св. Духа и објасни улогу свештенства и мирјана у Цркви; - дефинише како је Црква једна и света, саборна и апостолска; - упозна живот ране Цркве и проблеме са којима су се први хришћани сусретали; - анализира развој Цркве кроз вијекове и да дефинише Њену улогу у садашњем времену. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинише улогу Духа Светог у Цркви; - формулише значај Цркве као заједнице љубави Бога и човјека у икономији спасења; - дефинише и спозна Господа Исуса Христа као Главу и оснивача Цркве; - утврди и анализира улогу свештенства и мирјана у Цркви; - идентификује својства Цркве и формира мишљење о улози Цркве у вјерском и друштвеном животу кроз историју до данас. 	<p>Предмет:</p> <p>Српски језик и књижевност</p> <p>Историја</p> <p>Латински језик</p> <p>Географија</p> <p>Ликовна култура</p> <p>ВРОЗ</p>	<p>Тема:</p> <p>Књижевност старог вијека</p> <p>Стара Грчка и хеленизам; Стари Рим</p> <p>Писмо и изговор</p> <p>Опште физичкогеографске одлике земље</p> <p>Умјетност старог вијека; Умјетност средњег вијека; Умјетност новог вијека</p> <p>Култура и слободно вријеме; Лични и социјално-емоционални развој</p>

Наставна тема: Свете тајне и Света Литургија			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна важност крштења као момента ступања у црквену заједницу; - разумије крштење као израз наше вјере и исповиједања; - објасни настанак и развој св. тајне крштења; - разумије како се припремамо за св. тајну крштења и објасни улога кума као свједока на крштењу; - анализира важност св. тајне миропомазања и дарова Светог Духа за живот хришћана; - дефинише и разумије потребу и важност св. тајне покајања; - разумије смисао и значај молитве у животу хришћана и објасни шта су заједничке, а шта личне молитве; - разумије улогу свештенства и свештенослужитеља у Цркви; - дефинише важност и улогу храма као примарног богослужбеног мјеста; - препозна важност и суштину Св. Литургије као централног богослужења; 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврди шта представља за вјерне учешће у Светим тајнама Цркве; - анализира и представи на који начин мирјанин може да учествује у одређеним Светим тајнама; - формира мишљење о значају и потреби молитве у вјерском животу; - размотри и представи значај Свете Литургије као заједничког дјела Бога и човјека; - дефинише да је Св. Литургија централно богослужење у којем учествују сви вјернима; - тумачи дијелове Св. Литургије и њихове садржаје. 	<p>Предмет:</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Руски језик</p> <p>Српски језик и књижевност</p> <p>Музичка култура</p> <p>ВРОЗ</p>	<p>Тема:</p> <p>Умјетност старог вијека; Умјетност средњег вијека; Умјетност новог вијека</p> <p>Породица</p> <p>Средњовјековна књижевност; Хуманизам и ренесанса</p> <p>Музика средњег вијека; Музика барока и рококоа</p> <p>Здрави животни стилови; Лични и социјално-емоционални развој</p>

<ul style="list-style-type: none"> - појасни Св. Литургију као заједничко дјело Бога и човјека; - процијени важност исповиједања вјере на Св. Литургији и читање молитве Оче наш; - разумије смисао и важност св. тајне брака и св. тајне јелеосвећења и других молитвословља. 			
---	--	--	--

Наставна тема: О посту и празницима			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разумије улогу и важност хришћанског поста; - дефинише врсте постова и разумије начин на који се пости; - анализира разлику и наведе Господње и Богородичине празнике и успомене светих; - објасни годишњи круг празника. 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - утврди значај и сврху поста у животу хришћана; - анализира значај празника у хришћанском контексту; - упореди и анализира разлике између хришћанског поста и разних облика савремених дијета; - дефинише смисао успомена светих, са посебним освртом на своју Крсну славу. 	<p>Предмет:</p> <p>Српски језик и књижевност</p> <p>Историја</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Музичка култура</p> <p>ВРОЗ</p>	<p>Тема:</p> <p>Књижевност старог вијека; Средњовјековна књижевност</p> <p>Стара Грчка и хеленизам; Стари Рим</p> <p>Умјетност старог вијека; Умјетност средњег вијека; Умјетност новог вијека</p> <p>Музика средњег вијека; Музика барока и рококоа</p> <p>Здрави животни стилови</p>

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

- Циљеви наставе Православне вјеронауке спроводе се на информативно-сазнајном и дјелатном плану. Дакле, циљ вјеронауке није првенствено знање (интелектуално) о Богу, него „живот са Богом и у Богу.“ Према томе, кроз изучавање наставних садржаја из Православне вјеронауке подстиче се развој свијести ученика о заједништву унутар вјерске (литургијске) и друштвене заједнице, те се развија свијест о православном духовном (вјерском) и српском (националном) идентитету, али и отвореном односу према припадницима других вјерских заједница.
- Током изучавања Православне вјеронауке ученик не усваја само одређена знања о православном (духовном) и српском (националном) идентитету, већ се развија као слободна личност која учествује у животу Православне Цркве и друштвене заједнице. Због тога су предвиђени исходи учења из Православне вјеронауке прецизно дефинисали не само шта ученик треба да зна, разумије и анализира, већ и шта може обављати развијањем специфичних вјештина и компетенција.
- Оваква обласна структура пружа развој теоријске и практичне димензије учења и поучавања подстичући критичко и аналитичко размишљање о савременим вјерским, етичким и социјалним питањима, али и исказивање става према њима, те актуализује повезнице између предметних и наставних области. Стога, њихова главна улога је формирање младих личности која ће у даљем животу своје односе да граде у хришћанским вриједностима.
- Кроз развијање знања из Православне вјеронауке, првенствено функционалног знања, и практиковањем вјерског живота и хришћанских вриједности развијају се на конструктиван начин кључне компетенције (способности) као што су: критичко и аналитичко мишљење, иницијатива, рјешавање проблема, одлучивање, социјално понашање, конструктивно управљање осјећајима и стваралаштво/креативност.
- Основна поставка Православне вјеронауке је у томе да се однос вјероучиљ – ученик остварује у слободном односу јеванђелске љубави – уважавања, поштовања и послушности. Вјероучитељ подстиче развој и учење гледајући у ученику јединствену и непоновљиву хришћанску личност коју треба водити кроз васпитно-образовни процес развијајући компетенције и усвајајући хришћанске вриједности. Својим човјекољубивим односом анимира и подстиче ученика према његовим склоностима, мотивише га различитим похвалама, вредновањем и изражава очекиване резултате те пут до њихова остварења. Вјероучитељ пружа непрестану подршку показујући и, ако је потребно, исправљајући смјер у учењу, дакле испочетка се појављује као водич и управитељ, а касније као сарадник у васпитно-образовном процесу.
- Остваривање међусобне вјере и повјерења између вјероучитеља и ученика јесте посебан однос који вјероучитељ остварује свједочењем истине вјере. Дакле, сам вјероучитељ свједочи и потврђује оно што преноси кроз дух заједништва са ученицима директним (непосредним), индиректним (посредним) и кооперативним методама. Пошто ученици имају различите могућности, потребе и интересовања, вјероучитељ прилагођава наставне садржаје и задатке њиховим способностима имајући на уму узраст, разлике у искуству, темпо рада, мотивацију, гледишта према извршавању школских задатака и друге особине.
- Ипак ученику који показује даровитост потребно је пружити задатке попут истраживања поједине теме, а док ученику који слабије остварује очекиване исходе или ученицима с тешкоћама потребно је приступити са додатном пажњом. У циљу подстицања осјећања заједништва у раду потребно је повремено и активирати ученике да пружају подршку и помажу једни другима кроз рад у пару или групи. Најважније је да се сваки ученик осјећа важним и јединственим учесником школске заједнице, што је у основи хришћанске културе и идентитета.

- Наставне садржаје вјероучитељ реализује кроз коришћење различитих, па и савремених (иновативних) метода, како би се ученици више активирали у раду, те кроз самосталан или рад у групи стицали нова знање. У поучавању посебно истиче битне, кључне и носиве појмове како би ученик у процесу учења лакше стекао знање, савладао вјештине и обликовао гледишта изражена васпитно-образовним исходима.
- У наставном процесу реализације наставе Православне вјеронауке употребљавају се различити материјали, извори и наставна средства како би се ученицима на интересантнији начин презентовали нови наставни садржаји. На првом мјесту су свакако: уџбеници, Библијски атлас, Свето писмо Старог и Новог завјета, Пролог, разни приручници, црквене енциклопедије, лексикони, књиге и чланци богословног карактера. Посебно мјесто заузимају мултимедијски садржаји и информацијско-комуникацијска технологија као савремени медији. Али током коришћења различитих наставних средстава треба свакако наћи праву одговорну и рационалну мјеру током њихове примјене.
- Учионица, а посебно кабинет Православне вјеронауке, ако за то постоје реални услови, примарно су мјесто за реализацију наставних садржаја из Православне вјеронауке. Међутим, како би се боље остварили поједини васпитно-образовни исходи, а како би се више подстицало искуство и доживљај саме вјере, часови Православне вјеронауке се могу реализовати и у храму. Ове часове по потреби повремено планирати и приликом литургијског окупљања или приликом неког другог богослужења Православне Цркве. Такође часови Православне вјеронауке се могу реализовати и у природи кроз теренску наставу и поклоничка путовања.
- Када се укаже могућност, неки часови се могу реализовати у сарадњи с осталим предметима, а гдје долази до корелације наставних садржаја са тим предметима. Када се изучавају хуманитарни наставни садржаји или они који се односе на друштвену ангажованост они се могу реализовати у ваншколској околини. Сарадња с представницима локалне заједнице, те са представницима других вјерских заједница у хуманитарним, еколошким и сличним пројектима свакако може бити подстицајна за ученика. Кроз разнолике просторно-временске услове ученику се омогућава лакше разумијевање свијета око себе, а и социјализација и препознавање своје улоге као хришћанина у свијету.
- Пошто вјероучитељи дјелују у концепту тзв. вјеронауке на дјелу, односно хришћанске практичности, стога код ученика треба развијати најплеменитије јеванђелске друштвене и доживљаје, тј. харитативне активности као што су прикупљање помоћи, посјете болесним и немоћним, волонтирање у помоћи дјечи са посебним потребама и тд.
- Вјероучитељ у раду јесте самосталан, али треба правилно да планира свој рад и на основу плана реализује потребне дефинисане наставне садржаје како би имао довољно времена за остваривање планираних циљева, али и како би равномјерно остваривао планиране исходе.
- Ученичка постигнућа вреднују се према стеченоме знању, понашању, владању, савладаним вјештинама и обликованим погледима која добивају пуноћу смисла у остварењу хришћанског етоса. Вредновање садржава квалитативну и квантитативну процјену ученичких постигнућа, залагања, односа према другима у контексту одговорности и сарадње. Са друге стране вредновање постигнућа ученика је процес који подразумева примјену различитих облика системског праћења и вредновања како би се унаприједио процес учења и напредовања ученика, што превазилази праксу бројчаног оцјењивања.
- Оцјењивање ученика вршити у складу са важећим правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.